

LIIKLUSHARIDUSE JA LIIKUVUSÕPPE

PEAMISED PÕHIMÕTTED

Väljaanne on osa projektist „LEARN!“. Projekti koordineerib Euroopa Transpordiohutuse Nõukogu (ETSC) ning toetavad Fundación MAPFRE ja Flandria liiklusteadmiste sihtasutus VSV.

www.trafficsafetyeducation.eu

Ekspertidühm

ETSC, Fundación MAPFRE ja VSV soovivad tänada kõiki järgmisi eksperte, kelle hindamatu nõu ja toetus on aidanud kaasa projekti valmimisele.

Eva Aigner-Breuss, Anita Eichhorn ja Daniela Knowles, Kuratorium für Verkehrssicherheit (KFV), Austria
Martine Aitken, Hispaania

Alain Areal, Prevenção Rodoviária Portuguesa (PRP), Portugal

Vassiliki Danelli-Mylona ja Makris Evangelos, RSI Panos Mylonas, Kreeka

Lise Heiner Schmidt, Rådet for Sikker Trafik, Taani

Wilma Slinger, CROW, Madalmaad

Michael McDonnell, Road Safety Scotland – Transport Scotland

Kristin Eli Strømme, Trygg Trafikk, Norra

Satu Tuomikoski, Liikenneturva, Soome

Veronika Valentová, Centrum Dopravního Výzkumu (CDV), Tšehhi

ETSC, Fundación MAPFRE ja VSV tänavad südamest kõiki projekti panustanud eksperte, kes töid oma riigi kohta parima kogemuse lisanäiteid.

Fotoallikas: kõigi fotode autor on Trygg Trafikk / Eivor Eriksen, välja arvatud lk 26, mille foto autor on VSV / David Legrève.

Lisateave

Euroopa Transpordiohutuse Nõukogu (ETSC)

20 Avenue des Celtes

B-1040 Brüssel

Tel: +32 2230 4106

frank.mutze@etsc.eu

www.etsc.eu

©2020 European Transport Safety Council

LIIKLUSHARIDUSE JA LIKUVUSÖPPE

**PEAMISED
PÖHIMÖTTED**

SISSEJUHATUS

Haridusel on nullvisiooni meetodil liiklusohutuse ni jõudmises asendamatu osa. Euroopa riigid on seadnud eesmärgiks pakkuda liiklusharidust ja liikuvusõpet eelkõige kõigis kooliastmetes. Eelmine projekti „LEARN!“ aruanne näitas aga, et kõnealuse õppe korraldamine erineb Euroopas märgatavalt ja enamik riikidest ei ole oma lubadusi täitnud.¹

Siinses väljaandes esitatakse seega soovitusel, mida tuleks kõigis Euroopa riikides järgida, tagamaks kõigile inimestele, eriti lastele ja noorukitele kvaliteetne liiklusharidus ja liikuvusõpe.² Soovitustele on lisatud parimate kogemuste näited, mis illustreerivad, kuidas neid põhimõtteid praktikas rakendada.

Peamistes põhimõtetes on tähelepanu sellel, kuidas pakkuda õpet kõigile kuni 18-aastastele lastele ja noorukitele, eeskätt lasteaias ning põhi- ja keskkoolis.³

Põhimõtted on mõeldud eelkõige riikliku ja kohaliku tasandi otsustajatele ja ametiasutustele, kes peaksid võtma neid arvesse uue liiklushariduse ja liikuvusõppega seotud poliitika väljatöötamisel ning praeguse ülevaatamisel.

Parima kogemuse
lisanäiteid leiab aadressilt
www.trafficsafetyeducation.eu/key-principles.

Sellel põhjal võivad põhimõtteid rakendada ka teised. Näiteks peaksid õppejuhud rakendama oma koolis liiklusohutuskava, määrama liikluse kontaktõpetaja ja juhinduma uusi õppematerjale tellides kvaliteetse hariduse põhimõtetest.

Enne peamisi põhimõtteid antakse siinses aruandes kõigepealt ülevaade, miks on liiklusharidus ja liikuvusõpe tähtsad.

Väljaandes soovitatud peamised põhimõtted on koostanud projekti „LEARN!“ eksperdirühma liikmed. Eksperdirühma koosseisus on mitmed Euroopa silmapaistvad liiklushariduse eksperdid.

TÄHELEPANUKS LASTEAEDADELE

Kuna projekt „LEARN!“ keskendub peamiselt põhi- ja keskharidusele (6–17-aastased), käivad siinses aruande peamised põhimõtted koolide kohta. Peamised põhimõtted puudutavad siiski kõiki lapsi ja sobivad seega lähtekohaks ka lasteaedadele.

¹ ETSC (2019). The Status of Traffic Safety and Mobility Education in Europe. <http://bit.ly/LearnStatus>

² Projekti „LEARN!“ liiklushariduse ja liikuvusõppe määratluse kohta leiab lisateavet järgmise allika esimesest osast: ETSC (2019). The Status of Traffic Safety and Mobility Education in Europe. <http://bit.ly/LearnStatus>

³ Projekti „LEARN!“ vanuseline sihtrühm ei hõlma mootorsõidukijuhi koolitust. Projekti „LEARN!“ vanuselise sihtrühma kohta leiab lisateavet järgmise allika esimesest osast: ETSC (2019).

The Status of Traffic Safety and Mobility Education in Europe. <http://bit.ly/LearnStatus>

LUBADUSED

Euroopa riigid on korduvalt teinud endale ülesandeks võimaldada liiklusharidust ja liikuvusõpet.

VIINI KONVENTSIOON (UNECE)

Enamik Euroopa riikidest on kirjutanud alla UNECE teeliikluse konventsioonile (tuntud ka kui 1968. aasta Viini konventsioon) ja kohustuvad seega pakkuma kõigile liiklusharidust.⁴

„Artikli 3 lõige 5 bis. Osalisriigid võtavad vajalikke meetmeid, et tagada süsteemne ja järjepidev liiklusharidus, eelkõige kõigis kooliastmetes.“

ÜRO säästva arengu eesmärkides on seatud alaeesmärgid edendada liiklusohutust (alaeesmärk 3.6), säästvat liikuvust linnaruumis (alaeesmärk 11.2) ja haridust (eesmärk 4, eriti alaeesmärk 4.7, tagamaks, et kõik õppijad omandaksid teadmised ja oskused, mis on säästva arengu edendamiseks vajalikud).⁵

VALLETTA DEKLARATSIOON LIIKLUSOHUTUSE KOHTA (EL)

2017. aasta mais kohustusid ELi liikmesriikide transpordiministrid koos Euroopa Komisjoniga edendama üle-euroopalist ühistel väärtustel põhinevat liiklusohutuskultuuri ning parandama liiklejate käitumist eri rühmadele mõeldud järjepideva ja tõhusa õppe ja koolitamise kaudu.⁶

⁴ United Nations Economic Committee for Europe (1968/2006). Convention on Road Traffic (2006 Consolidated Version). <http://bit.ly/2RRMK0b>
Teeliikluse konventsioonile ei ole alla kirjutanud Küpros, Island, Iirimaa, Kosovo* ja Malta. *Kõnealune nimetus ei piira seisukohti staatuse kohta ning on kooskõlas ÜRO Julgeolekukonkreevõkogu resolutsiooniga 1244 ja Rahvusvahelise Kohtu arvamusega Kosovo iseseisvusdeklaratsiooni kohta.

⁵ ÜRO säästva arengu eesmärgid. Kättesaadavad aadressil <http://bit.ly/2mxbLmZ>.

⁶ EU Transport Council (2017). Valletta Declaration on Road Safety. <http://bit.ly/2lvQ1ag>

LIIKLUSHARIDUSE JA LIIKUVUSÕPPE TÄHTSUS

Et **saavutada liiklusohutuse eesmärk viia liiklussurmade arv nullini**, peavad EL ja selle liikmesriigid tegutsema liiklusohutuse poole pürgides lõimitud viisil. **Haridust** koos meetmetega, mis keskenduvad muu hulgas sõidukite ja taristu ohutusele, täideviimismenetlusele ning teadlikkuse suurendamisele, **peetakse selle lõimkäsitluse asendamatuks osaks.**

Kui juurutada häid harjumusi juba siis, kui lapsed on veel väikesed, on tõenäoline, et neist **sirguvad vastutustundlikud liiklejad**. Liiklusharidus loob seega aluse ja toetab liiklussurmade arvu viimist nullini. Peale selle valmistab see noored ette tänavatel ohutult liiklemiseks, kui neist on saanud noored täiskasvanud (riskirühm vanuses 18–30).

2018. aastal hukkus Euroopa teedel üle **25 000** inimese. Ja kuigi alla 18-aastaste laste ja noorukite liiklusohutus on viimase kümnendi jooksul pea kõigis Euroopa riikides märgatavalt paranenud, sai 2017. aastal ainuüksi ELis surma **1154** last ja noorukit.⁷ Kokku on viimase kümnendi jooksul hukkunud üle 19 500 ja veelgi enamad on saanud eluaegse tervisekahjustuse.⁸

Lastel ja noorukitel on **õigus kasvada üles ohutus keskkonnas**. Liiklusohutus peaks olema oluline ja **loomulik osa igapäevaelust**. Lõppude lõpuks liikleb iga inimene, sealhulgas lapsed ja noorukid, iga päev, olgu kaassõitjana, jalakäijana, jalgratturina või kasutades uudseid transpordiliike, näiteks elektrilist tõukeratast.

Liiklusohutus puudutab kõiki ja peaks seega olema **ühine vastutus**. Täiskasvanud liiklejad tuleb harida, et nad mõistaksid, millised on lapse liikluskäitumise piirangud, ja **vastutus lapse ohutu liiklemise eest tuleb panna täiskasvanutele**. Lõppude lõpuks on väikeste laste füüsilised ja kognitiivsed võimed piiratud, mis muudab nad liikluses täiskasvanutest ohustatumaks.⁹

⁷ Euroopa Komisjon (2018). Surmajuhtumid vanuse järgi, 2017. <http://bit.ly/2RlXwhX>

⁸ Veel liiklusohutuse statistikat alla 18-aastaste laste ja noorukite kohta: ETSC (2019). The Status of Traffic Safety and Mobility Education in Europe. <http://bit.ly/LearnStatus>

⁹ ETSC (2018). Reducing child deaths on European roads. <http://bit.ly/ChildPinFlash>

Täiskasvanutel on tähtis osa ka eeskujuna.

See, millise transpordiliigiga minnakse päevakeskusesse, kooli, tööle ja vaba aja veetmise kohtadesse, mõjutab lapse liikuvusõpet. Koolid ja lasteaiad peavad oma tervishoiu- ja ohutustöös, lastevanematega koostööd tehes ning aasta peale kavandatud tegevusi ellu viies võtma arvesse ka liiklusohutust ja liikuvust.

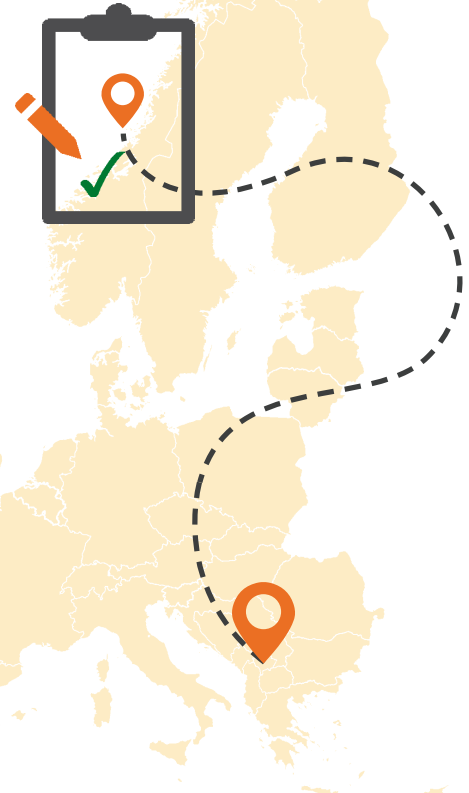
Liiklusohutus on seotud ka paljude teiste poliitikavaldkondadega,

nagu liikuvus, säästvus ja tervishoid. Tänu teemade koostoimele katab ühele keskendunud õpe ka teisi seotud teemasid ning **koostöö** transpordi-, haridus-, tervishoiu-, säästva arengu ning teiste asjaomaste ministriumide, ametiasutuste ja teenistuste vahel on seega ülitähtis.

Liiklusharidus ja liikuvusõpe on olulised **liiklusohutuse nullvisiooni meetodi rakendamisel**¹⁰, sest see aitab kujundada ettevaatlikke liiklejaid. Inimkäitumine on õnnetuste peamine põhjus ning hariduse kaudu on võimalik õpetada ohutut ja parandada ohtlikku käitumist.

Euroopa riigid, kes on liiklushariduse ja liikuvusõppe pakumises esirinnas, kuuluvad ka liiklusohutuses **Euroopa kõige tulemuslikumate riikide** sekka, sest neis **on laste ja noorukite surmajuhtumite arv kõige väiksem**.

Liiklusharidus ja liikuvusõpe on **osa elukestvast õppest**. Kuigi iga vanuserühm seisab silmitsi eri raskustega, võidavad uute teadmiste omandamisest, oskuste täiendamisest ja ohutuskeskse kultuuri panustamisest kõik. **Haridus on seega mitmekülgne viis, kuidas kaasata kogu ühiskond**, ning seda tuleks käsitada pikaajalise töö ja investeeringuna.

¹⁰ Lisateave nullvisiooni meetodil liiklusohutuse ni jõudmise kohta: OECD/International Transport Forum (2016). Zero Road Deaths and Serious Injuries: Leading a paradigm shift to a Safe System. <http://bit.ly/2QF2shw>

LIIKLUSHARIDUSE JA LIIKUVUSÖPPE PEAMISED PÕHIMÕTTED

TAGADA ÕIGUS LIIKLUSHARIDUSELE JA LIIKUVUSÖPPELE

1. Kõigile lastele ja noorukitele tuleks võimaldada kvaliteetne, järjepidev ning täienev liiklusharidus ja liikuvusõpe.
2. Lõimida liiklusharidus ja liikuvusõpe koolide õppekavadesse, sealhulgas määrata minimaalne õppetundide arv.
3. Seada strateegilised, taktikalised ja tegevuseesmärgid.
4. Eraldada liiklushariduse ja liikuvusõppe jaoks piisavad vahendid.

KAASATA JA TOETADA KOOLE

5. Kaasata ja toetada koolide juhtkondi.
6. Motiveerida koole töötama välja liiklusohutus- ja liikuvuskava.
7. Määrata koolis liikluse kontaktõpetaja.
8. Suurendada õpetajate pädevust ja neid toetada.

TAGADA KVALITEETNE ÕPE

9. Tagada, et liiklusharidus ja liikuvusõpe hõlmavad nii teadmisi, oskusi, hoiakuid ja motive kui ka väljaõpet liikluses.
10. Hoida liiklusharidus ja liikuvusõpe ajakohasena.
11. Kasutada kvaliteedistandardeid.
12. Teha teste ning hinnata edasijõudmist ja/või tulemust.
13. Hinnata õpilasi ja lasta õpilastel iseend hinnata.

EDENDADA RAAMTINGIMUSI

14. Kasutada liiklushariduses ja liikuvusõppes ainetevahelist õppematerjali.
15. Koolitada õpetajaks õppijaid liiklushariduse ja liikuvusõppe vallas.
16. Rakendada järelmeetmeid, et tagada liiklusharidus ja liikuvusõpe.

KAASATA KÕIK ASJAOMASED SIDUSRÜHMAD

17. Kaasata õpilased, üliõpilased, lastevanemad ja kõik asjaomased sidusrühmad.

**TAGADA ÕIGUS
LIIKLUSHARIDUSELE JA
LIKUVUSÕPPELE**

01

KÕIGILE LASTELE JA NOORUKITELE TULEKS VÕIMALDADA KVALITEETNE, JÄRJEPIDEV NING TÄIENEV LIIKLUSHARIDUS JA LIIKUVUSÕPE

Liiklusohutust ja liikuvust õpitakse terve elu ning seega peaks vanusest hoolimata olema kõigil inimestel juurdepääs õppele. Liiklusohutuse eest vastutatakse ühiselt ning seega lasub ka vastutus õppe eest kõigil, eriti lastevanematel, valitsusel, haridusasutustel, kohalikul omavalitsusel ja koolidel.

Liiklusharidus on eriti oluline lasteaias või koolis käivate kuni 18-aastaste laste ja noorukite jaoks. Lapsed peavad õppima, mis on ohutu ja mis ohtlik, et nad oskaksid liikluses kahju vältida. Liiklusharidus valmistab nad ette ka selleks, kuidas olla ettevaatlik liikleja, eriti alates 13. eluaastast, kui nad hakkavad iseseisvalt reisima ning saavad ajapikku juurdepääsu kahe rattalastele mootorsõidukitele ja autodele.

Liiklusharidus ja liikuvusõpe koolides on liiklusohutuse struktuurne vahend, millega on võimalik jõuda kõigi lasteni. See tagab, et mitte ainult ei õpetata kõiki lapsi, vaid neile õpetatakse nende vanemate vanemlikest võimalustest ja sotsiaal-majanduslikest vahenditest olenemata samu teadmisi, oskusi, hoiakuid ja käitumisnorme.

Ühtlasi on oluline kasutada vanusele ja küpsustasemele kohandatud kvaliteetseid õppematerjale ning sekkumismeetmeid.

Ideaalis rakendatakse liiklushariduses ja liikuvusõppes ulatuslikke õppeprogrammikomplekte, mis on kavandatud kumulatiivõppeks: iga õppematerjal jätkub sealt, kus eelmine lõppes, et tagada järjepidevus ja edasiminekuks.

Et projektidel oleks kasulik mõju, peaksid need olema hästi kavandatud ja hinnatud. Kehvasti kavandatud projektidel võib olla kahjulik mõju ja need raiskavad seega ressursse. Kuna koolidel on liiklusohutuse tundideks vaid piiratud aega ja raha, on asjakohase materjali kasutamine nende puhul eriti tähtis.

PARIMA KOGEMUSE NÄITED

Liiklusharidust ja liikuvusõpet pakutakse kõigil neljal haridustasemel (alus-, põhi-, kesk- ja kõrgharidus) ainult Iirimaa, Saksamaal ja Tšehhis. Seega antakse õpilastele ja üliõpilastele ohutu liiklemise tunde lasteaiast põhi-, kesk- ja ülikoolini. Neis kolmes riigis on ka aasta jooksul liiklusõnnetustes hukkunud alla 18-aastaste laste ja noorukite näitaja olnud väiksem kui ELi keskmine.¹¹

¹¹ ETSC (2019). The Status of Traffic Safety and Mobility Education in Europe. <http://bit.ly/LearnStatus>

LÕIMIDA LIIKLUSHARIDUS JA LIIKUVUSÕPPE KOOLIDE ÕPPEKAVADESSE, SEALHULGAS MÄÄRATA MINIMAALNE ÕPPETUNDIDE ARV

Liiklusharidus ja liikuvusõppe tuleks lõimida kõigi kooliastmete ja lasteaegade õppekavadesse. See peaks kajastuma õppekavade kohta käivates dokumentides nii riiklikul kui ka koolitasandil.

Et saavutada õppekavades seatud õppe-eesmärgid, tuleks liiklusharidusele ja liikuvusõppele pühendada igal aastal vähemalt kindel arv õppetunde.

Liiklusohutuse ja säästva liikuvuse tunnid võib lõimida teistesse ainetesse (vt ka põhimõtte 14) või õpetada neid eraldi aienena.

lähikäikude, kaitse- ja ohutusvahendite kasutamisele ning jalakäija ja jalgratturina oskuste ja teadmiste täiendamisele.

3.–6. klassis (9–12-aastased) keskendutakse iseseisvale liikuvusele laiemas piirkonnas ja sõitmisele ühistranspordiga. Erilist tähelepanu pööratakse sellele, kuidas sõita ohutult jalgrattaga ning tagada nii lapse kui ka teiste liiklejate ohutus. Õpilasi juhendatakse kasutama sobivaid ohutus- ja kaitsevahendeid ning õpetatakse ära tundma põhilisi ohutusmärke.

7.–9. klassis (13–15-aastased) antakse õpilastele juhtnööre ka selle kohta, kuidas käituda eri liiklusolukordades säästvalt ja vastutustundlikult (eriti jalgratta või mopeediga sõites) ning kasutada kaitse- ja ohutusvahendeid. Lisaks rõhutatakse, kui tähtis on hoiduda joores sõitmisest.

PARIMA KOGEMUSE NÄITED

SOOME

LIIKLUSHARIDUS PÕHIHARIDUSE ÕPPEKAVAS

Soomes kuulub liiklusharidus põhihariduse põhiõppekavva, mida on kohustatud järgima kõik asjaomased koolid. Põhiõppekava võeti kasutusse 2014. aastal ning see sisaldab liiklusharidust lõimituna nii eri ainetesse kui ka valdkondadevahelisse kompetentsi „Enda eest hoolitsemine ja toimetulek igapäevaelus”.¹²

Esimeses ja teises klassis (7–8-aastased) pööratakse tähelepanu lapse iseseisvale ja ohutule liikuvusele

FLANDRIA

LIIKLUSOHUTUS LISATI KESKHARIDUSE ÕPPEKAVVA

2019. aastal lisati liiklusohutus Flandria keskhariduse regionaalõppekavva. Õppekavas seatud õppe-eesmärgi kohaselt peavad õpilased teadma jalakäijate ja jalgratturite liiklusreegleid, riskitegureid ning ohutu liiklemise strateegiaid.

¹² Opetushallitus/Utbildningsstyrelsen (2014). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 / Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014. <http://bit.ly/2t625Uc> (FIN) / <http://bit.ly/34fGq8a> (SWE)

Eesmärk on, et õpilased käituksid internaliseeritud väärtuste, arusaamade, käitumisviiside, kogemuste ja teabe isikliku raamistiku järgi. Samal ajal aga tuleks tähelepanu pöörata ka sellele, kuidas selle võimalikke vastuolusid lahendada. Flandria alus- ja alghariduse õppekavas oli liiklusohutus juba varem olemas.¹³

NORRA

LIIKLUSOHUTUS LASTEAEDADE ÕPPEKAVAS

2017. aastast on Norra riiklikus õppekavas kirjas, et lasteaiad peaksid kohaliku kogukonna ja ühiskonnaga koostööd tehes aitama tagada, et lapsed „õpiksid tundma mitmesuguseid maastikke ning saaksid tuttavaks kohaliku kogukonna asutuste ja paikadega ning õpiksid ohutult orienteeruma ja ringi liikuma“. Lasteaedades käsitletavate väärtuste seas on keskel kohal eluks vajalikud oskused ja tervis.¹⁴

KREEKA

LIIKLUSOHUTUS KESKKOOLIDE TEEMANÄDALAL

Kreekas korraldatakse keskkooli (7.–12. klass) kolmele esimesele klassile teemanädalat, mil õpetaja saab valida õpetamiseks nelja tervishoiuaine, sealhulgas liiklusohutuse seast. Kreeka keskkoolide kolm viimast klassi võivad samuti saada õppeaasta nelja viimase kuu jooksul osa liiklusõppe tegevustest, kui korraldatakse eraldi õppepäev.¹⁵

PORTUGAL

LIIKLUSHARIDUS ÜHISKONNA- JA ARENGUÕPETUSE ÕPPEKAVA OSANA

Portugali koolides on liiklusharidus ühiskonnaõpetuse õppekava täiendav osa ega ole seega eraldi aine.¹⁶ Liiklushariduse pädevusraamistik – abivahend, kus on määratud oskused, teadmised, hoiakud ja käitumisviisid, mille isikud peavad ohutuks liiklemiseks omandama – koosneb haridustasemetete kaupa liigitatud eesmärkidest. Need eesmärgid, mis on omakorda jagatud i) teadmisteks ja oskusteks ning ii) käitumisviisideks ja hoiakuteks, on mõeldud tagamaks, et õpilased teaksid ning järgiksid keskkooli lõpuks jalakäija, kaassõitja ja juhina sobivaid käitumisviise.¹⁷

SAKSAMAA

RAAMSOOVITUSED LIIDUMAADE POLIITIKA ÜHTLUSTAMISEKS

Liidumaade haridusministrite nõukogu on töötanud välja algklasside liiklushariduse raamsoovitused. Haridus kuulub Saksamaal liidumaade vastutusalasse. Et saavutada liiklushariduse ühtne standard ja sisu kogu Saksamaal, leppisid haridusministrid kokku minimaalsed raamtingimused, mida liidumaades järgida.¹⁸ Liiklusharidus on seega liidumaades erinev.

¹³ Liiklusohutuse kohta käib keskariduse füüsilise, vaimse ja emotsionaalse teadlikkusega/tervisega seotud kompetentside nimekirja eesmärk 1.13. Kõik Flandria õppe-eesmärgid leiab aadressilt <http://bit.ly/2sBZpg0>.

¹⁴ Norwegian Directorate for Education and Training (2017). Framework Plan for Kindergartens, lk 56. <http://bit.ly/2qs0xIk>

¹⁵ Ministreeriumi ringkiri number Φ20.1/192356/Δ2/8-11-2017. <http://bit.ly/2YkxFZ5>

¹⁶ Dekreet-seadus nr 55/2018, 6. juuli. <http://bit.ly/33Vf14v>

¹⁷ Ministério da Educação e Ciência (2012). Referencial de Educação Rodoviária para a Educação Pré-Escolar e o Ensino Básico. <http://bit.ly/2RpnJj>

¹⁸ Sekretariat der Ständigen Konferenz der Kultusminister der Länder in der Bundesrepublik Deutschland (2012). Empfehlung zur Mobilitäts- und Verkehrserziehung in der Schule, Beschluss in der Fassung vom 10.05.2012. <http://bit.ly/2TFIG4Q>

SEADA LIIKLUSHARIDUSE JA LIKUVUSÕPPE STRATEEGILISED, TAKTIKALISED JA TEGEVUSEESMÄRGID

Liiklushariduses ja liikuvusõppes tuleks seada konkreetsed eesmärgid. Need on vaja seada iga haridustaseme ja liiklejatüübi jaoks. Eesmärgid peaksid olema riiklikul tasandil strateegiliselt püstitatud minimaalsed õppenõuded, mille põhjal saaks kehtestada individuaalse sekkumise tegevuseesmärgid.

Eesmärgid ei tohiks seisneda ainult liiklusohutuse ja liikuvusega seotud teadmiste omandamises, vaid peaksid ühtlasi tagama, et õpilased õpivad ohutult liiklemiseks vajalikke oskusi ja käitumisviise (vt ka põhimõte 9). Peale selle peaksid eesmärgid võtma arvesse ja kajastama uusi arengusuundi, nagu uued ohutusriskid ja uudsed liikuvusviisid.

Eesmärkide seadmine on väga tähtis, sest võimaldab asjakohaselt hinnata nii riiklikke strateegiaid kui ka individuaalseid sekkumismeetmeid.

PARIMA KOGEMUSE NÄIDE

MADALMAAD MADALMAADE ÕPPE-EESMÄRGID ELUKESTVAKS LIIKLUSHARIDUSEKS

Politiikaga määrati esialgu kindlaks kuue siht-rühma (0–4-, 4–12-, 12–16-, 16–25-, 25–60- ja üle 60-aastased) põhieesmärgid, millele lisati üld-kirjeldus, kuidas tuleks liiklusõpet korraldada.¹⁹

Madalmaade transpordiministeerium andis seejärel korralduse koostada dokument, milles oleksid põhiees-märkide põhjal määratud kindlaks konkreetsed õppe-eesmärgid, mis juhendaksid ja oleksid kasutamiseks nii regionaalpoliitika kujundajatele kui ka õppematerjalide koostajatele.²⁰ Dokumendis rõhutatakse, et eesmärgid kavandati nii, et neid saaksid ellu viia mitmesugused isikud ja üksused mitte ainult koolihariduse vallas, vaid ka kodus või seltsiklubides.

Elukestva õppe kontekstis rõhutatakse dokumendis ka seda, kui tähtis on, et üleminek eri sihtrühmade õppe-eesmärkide vahel oleks sujuv.

¹⁹ Van Betuw & Vissers (2002). Naar een succesvolle invoering van Permanente Verkeerseducatie. <http://bit.ly/2m8hMpr>

²⁰ Van Betuw, Vissers, Nägele, Kooistra & Hartevelde (2007). Learning goals for lifelong road safety education. <http://bit.ly/38xZKko>

04 ERALDADA LIIKLUSHARIDUSE JA LIIKUVUSÕPPE JAOKS PIIASAVAD VAHENDID

Liiklushariduse ja liikuvusõppe jaoks tuleks eraldada piisavalt vahendeid. See ei tähenda ainult raha, vaid ka aja ja inimeste leidmist. Vahendite eraldamine peaks looma liiklusohutuse ja säästva liikuvuse õpetamiseks piisavalt võimalusi. Eraldatud vahendid peaksid olema kooskõlas ning peegeldama liiklusohutuse ja säästva liikuvuse edendamisele omistatud poliitilist prioriteetsust.

Vahendeid tuleks eraldada piisavalt kõigil tasanditel alates riigieelarvest ja -strateegiatest kuni regionaalpoliitika kujundajate ja organisatsioonideni ning kohaliku tasandi koolide ja organisatsioonide eelarvete ja strateegiateni.

TASKUKOHASED MEETMED

Paljud siinses väljaandes loetletud põhimõtetest on taskukohased meetmed. Näiteks saavad koolid vähese kuluga töötada välja ja rakendada liiklusohutuskava ning määrata liiklusohutuse kontaktpetaja (vt põhimõtted 6 ja 7).

Põhimõtteid, et materjalid peavad olema ajakohased (vt põhimõte 10) ja katma rohkemat kui ainult teadmisi (vt põhimõte 9), saab kasutada hindamiskriteeriumidena uute õppematerjalide valimisel. Sama kehtib ka 14. põhimõtte kohta, mille järgi soovitatakse kasutada ainetevahelist õppematerjali, et õpilased saaksid õppida liiklusohutust ja liikuvust ka teiste ainete raames.

KAASATA JA
TOETADA KOOLE

KAASATA JA TOETADA KOOLIDE JUHTKONDI

Nii riikliku kui ka kohaliku poliitika kujundajad peaksid ärgitama koolide ja lasteaedade juhtkondi rakendama oma koolis ja lasteaias riiklikku poliitikat. Samuti tuleks kutsuda juhtkondi üles tagama, et õpilastele õpetataks liiklusohutust ja liikuvust ning et õpetajad ka tegelikult selleteemalisi tunde annaksid. Ühtlasi tuleks koole ja lasteaedu innustada töötama välja ja rakendama liiklusohutuskava (vt põhimõte 6).

Kõigi tasandite poliitikakujundajad peaksid pakkuma juhtidele vajalikku toetust koolide liiklushariduse ja liikuvusõppe ning -kava kavandamisel, korraldamisel, rakendamisel, juhtimisel ja selle üle järelevalve tegemisel.

MOTIVEERIDA KOOLE TÖÖTAMA VÄLJA LIIKLUSOHUTUS- JA LIKUVUSKAVA

Kõigil koolidel ja lasteaedadel peaks olema liiklusohutus- ja liikuvuskava. See peaks hõlmama õppeplaani, milles määratakse kindlaks, mis liiklusohutustunde ja mis klassis õppeaasta jooksul antakse.

Lisaks võiks liiklusohutus- ja liikuvuskava sisaldada näiteks seda, kuidas kaasatakse liiklusharidusse lastevanemad ja tagatakse kooliümbruses liiklusohutus. Ühtlasi peaks kava sisaldama samme, mis tagavad ohutu ja keskkonnahoidliku transpordi õppereisideks. Lisaks peaks see hõlmama üldisi seisukohti

kooli põhimõtete ja keskkonna kohta, võttes muu hulgas arvesse seda, mis mõjutab liiklusohutus-hoiakuid (nt rõhutada, kuivõrd tähtis on, et koolipersonal näitaks üles eeskujulikke liiklusohutuskäitumist ja -hoiakuid).

Kava tuleks vaadata üle ja uuendada igal aastal ning seda tuleks kujundada koostöös kõigi asjaomaste partneritega, nagu kohalik omavalitsus, politsei, kogukond, lastevanemad ja õpilased. Kava peaks olema avalikult kättesaadav, näiteks avaldatud kooli või lasteaia kodulehel.

PARIMA KOGEMUSE NÄITED PÕHIMÕTETE 5 JA 6 KOHTA

MADALMAAD

KOOLIDE LIIKLUSOHUTUSMÄRGISED

Et koole innustada ja toetada, võtavad üheksa Madalmaade provintsi osa programmist, mille käigus tunnustatakse liiklusohutusmärgisega neid alakoole, kes pakuvad liiklusaridust ja rakendavad liiklusohutusmeetmeid nii koolis sees kui ka selle ümbruses.

Lõuna-Hollandi provintsi programm kannab nime „SCHOOL op SEEF“²¹ Koolidelt eeldatakse, et nad:

- annavad kõigile õpilastele igal aastal teoreetilisi ja praktilisi tunde;
- on lõiminud liiklusohutuse ja selle õppe struktuurselt kooli poliitikasse;
- suhtlevad tihedalt lastevanemate/hooldajatega, et arutada läbi kõik tegevused ja juhtida tähelepanu lastevanemate/hooldajate tähtsusele harijatena;
- suhtlevad tihedalt kohaliku omavalitsusega, et arutada läbi kooliümbruse liiklusprobleemid;
- on kehtestanud usaldusväärse korraldusstruktuuri, kus kooli juhtkonnal, liikluse kontaktisikul, õpetajatel ning abistavatel lastevanematel on selged ülesanded ja vastutus.

Programmiga „SCHOOL op SEEF“ pakutakse koolidele õppematerjale ja -vahendeid liiklusohutusmeetmete kavandamiseks ja rakendamiseks. Selles rõhutatakse kooli, kohaliku omavalitsuse ja lastevanemate koostööd ja ühist vastutust. Sarnane Lõuna-Hollandi keskharidusprogramm kannab nime „TotallyTraffic“ ja seda rakendatakse ka Madalmaade teistes piirkondades.²²

NORRA

LASTE LIIKLUSKLUBI

Norra liiklusohutuse nõukogu Trygg Trafikk (NLON) algatatud Laste Liiklusklubi keskendub eeskätt päevakeskustele, sest kui juurutada häid harjumusi juba siis, kui lapsed on alles väikesed, on tõenäoline, et neist sirguvad ka vastutustundlikud liiklejad. Paljud päevakeskused ja väikeste lastega pered võtavad liiklusohutusega seotud tegevusest osa, aga mitte kõik.

Laste Liiklusklubi eesmärk on tagada, et päevakeskused lõimiksid liiklusõppe loomulikul viisil oma aastaks kavandatud tegevustesse ja teeksid liikluse teemal koostööd lastevanematega. NLON käsitab päevakeskusi avaliku ruumina, kus nad saavad kohtuda kõigiga ja seeläbi tagada, et oleks võimalik võrdsetel tingimustel koolitada rohkem inimesi.

Päevakeskustele mõeldud Laste Liiklusklubi alustas tegevust 2016. aastal ja 2019. aastaks oli sellega liitunud umbes 50% Norra päevakeskustest.²³

²¹ Regionaal Ondersteuningsbureau Verkeersveiligheid Zuid-Holland (s.a.). School op Seef. <http://bit.ly/2XtS8tV>

²² Regionaal Ondersteuningsbureau Verkeersveiligheid Zuid-Holland (s.a.). TotallyTraffic. <http://bit.ly/33EjVcE>

²³ Trygg Trafikk (s.a.). Barnas Trafikkklub. <http://bit.ly/33GNn1D>

TAANI

ENAMIKUL TAANI KOOLIDEL ON OLEMAS LIIKLUSPOLIITIKA

Taani liiklusohutuse komisjon on oma riiklikus tegevuskavas andnud soovitusi, et kõik koolid, kes õpetavad 5–15-aastaseid lapsi ja noorukeid (Taani põhikoolid), töötaksid välja liikluspoliitika ning et kohalikud omavalitsused pakuksid neile seejuures toetust.²⁴ Et selle soovitusi järgimist soodustada, on Taani liiklusohutuse nõukogu Sikker Trafik lisanud oma kodulehele teabe, kuidas liikluspoliitikat luua. See hõlmab tööühma loomist, et selgitada välja, mida teeb kool juba praegu, mis töötab hästi ja mis mitte ning mis on need probleemid, millega liikluspoliitika peaks tegelema. Kodulehel on esitatud ka näidiskavand ja näited.²⁵ Enamikul Taani koolidel on liikluspoliitika olemas ja uuringud näitavad, et liikluspoliitikaga koolides on rohkem neid lapsi, kes lähevad kooli üksinda.

Lisaks ärgitatakse kõiki Taani kohalikke omavalitsusi võtma liiklushariduse teema õppejuhtide ja kohaliku omavalitsuse vastutava haldusorgani korrapärase koosolekute päevakorda. See võimaldab kohalikel omavalitsustel püsida kursis, kas koolides pakutakse liiklusharidust ja kas koolid täidavad liiklusõppes riiklikke eesmärgi.

SOOME

LIIKLUSOHUTUSKAVAD SÜSTEEMSE LIIKLUSHARIDUSE SUUNISENA

Süsteemse ja pikaajalise liiklushariduse toetamiseks koostatakse koolile liiklusohutuse individuaalkava. Parimate tulemuste saavutamiseks soovitab Soome liiklusohutuse nõukogu Liikenneturva pöörata koolidel tähelepanu järgmistele teemadele: ohutu liikluskeskkond, mida hinnatakse õpilaste võimete ja vajaduste põhjal, ohutusvahendite kasutamine, liiklusharidus ning teiste liiklejate, eriti autojuhtide mõjutamine. Samuti soovitavad nad koostada kooli liiklusohutuse individuaalkava neljaosalisena: koolitee ja ümbritsev liikluskeskkond, liiklusharidus, eeskujud ning koostöö ja suhtlus. Kava peaksid koostama õpetajad, õpilased ja lastevanemad koos nii, et see toimiks süsteemse liiklushariduse suunisena.

Näite Soome liiklusohutuse nõukoguga koostöös valminud liiklusohutuskavast leiab aadressilt <http://bit.ly/36um7oZ>.

²⁴ Danish Road Safety Commission (2013). National Action Plan 2013-2020. <http://bit.ly/2X8xpMj>

²⁵ Sikker Trafik (s.a.) Trafik Politik. <http://bit.ly/36WyyuL>

BULGAARIA

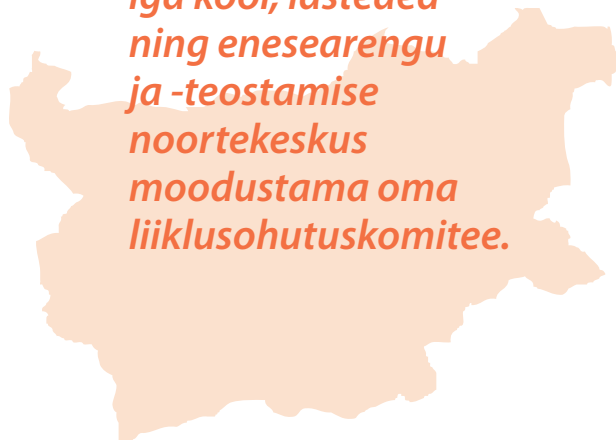
KOOLIDES JA LASTEAEDADES ON VAJA LIIKLUSOHUTUSKOMITEESID

2016. aastal jõustus uus korraldus, mille järgi peab riigi iga kool, lasteaed ning enesearengu ja -teostamise noortekeskus moodustama oma liiklusohutuskomitee.²⁶ Kõnealuse komitee ülesanne on toetada õppejuhti järgmises:

- a. asutuse liiklushariduse kvaliteedi kontrollimine;
- b. tagamine, et liiklusharidus on tõhus ning tegeleb konkreetsete liiklusriskidega, mis puudutavad lapsi ja noorukeid ning on seotud nende koolitee ja asjaomase asutuse linnaümbrusega;
- c. avalike algatuste korraldamine, et suurendada õpilaste ja avalikkuse teadlikkust liiklusohutusega seotud riskidest.

Komiteedel tuleb igal aastal töötada välja liiklusohutuskava, mis hõlmab kõiki meetmeid ja sekumisvaldkondi, ning anda algatustest ja rakendatud meetmetest aru pedagoogikanõukogule. Peale selle nõutakse korralduses, et alus-, põhi- ja keskharidus-asutused rakendaksid meetmeid, et muuta oma asukoha linnaümbrus ohutumaks. Häid tulemusi on saavutatud juba liiklusohutuskomiteede asutamisest saati.

**2016. aastal jõustus
uus korraldus, mille
järgi peab riigi
iga kool, lasteaed
ning enesearengu
ja -teostamise
noortekeskus
moodustama oma
liiklusohutuskomitee.**

²⁶ Korralduse saab laadida alla (bulgaaria keeles) aadressil <http://bit.ly/2FEYtLb>.

MÄÄRATA KOOLIS LIIKLUSE KONTAKTÕPETAJA

Kõikides koolides peaks olema õpetaja, kes tegutseb liiklushariduse ja liikuvusõppe koordinaatori või keskse kontaktisikuna. Ühest küljest motiveeriks, innustaks, juhendaks ning toetaks see õpetaja oma kolleege sobivate liiklusohutuse ja säästva liikuvuse tundide andmises. Alternatiivina võiks ta vastutada (ka) õppe mõne osa õpetamise ja korraldamise eest, näiteks jalgratturi teooria- ja sõidueksamite eest.

Teisest küljest oleks kõnealune õpetaja aga kooli keskne kontaktisik, kes juhendaks kooli õppejuhti ja teisi õpetajaid liiklushariduse ja liikuvusõppe vallas ning annaks neile selle kohta nõu. Samuti oleks ta lüli, mis ühendaks kooli ning kohalikku omavalitsust, politseid ja liiklusohutusorganisatsioone.

Määratud õpetaja, olgu ta eraldi liiklusohutusõpetaja või tavaline klassiõpetaja, peaks ajaga kaasas püsimiseks saada koolitust.

Seejuures on tavaõpetaja määramine liiklusohutuse kontaktõpetajaks ka taskukohane meede, sest õpetaja saaks juba palka, kuid tagaks lisaks selle, et kooli liiklusharidust ja liikuvusõpet edendataks. Norra ja Taani kogemus näitab, et nendes koolides, kus on sellised õpetajad määratud, pakutakse õpilastele liiklusharidust ja liikuvusõpet rohkem.

PARIMA KOGEMUSE NÄITED

TAANI LIIKLUSE KONTAKTÕPETAJATE KURSUSED JA MATERJALID

Taani haridusministeerium soovib määrata liikluse kontaktõpetaja kõigis 6–16-aastaste õpilastega koolides. Samuti ärgitatakse koole võtma osa Taani liiklusohutuse nõukogu Sikker Trafik korraldatavatest kursustest, mis toimuvad igal aastal ja on mõeldud nii uutele kui ka juba kogenud liikluse kontaktõpetajatele. Kahepäevastel kursustel antakse teavet olemasolevate õppematerjalide kohta, tehakse harjutusi ja arutatakse, kuidas saada nii-öelda heaks liikluse kontaktõpetajaks.²⁷

FLANDRIA LIIKLUSE TÖÖRÜHMADE KONTAKTISIK

Flandria liiklusteadmiste sihtasutus VSV kutsub üles kasutama Flandria koolides liikluse töörühmi.²⁸ Need koosneksid õpetajatest ja lastevanematest, keda vahendaks üks kontaktisik. Ei ole aga harukordne, et keskkoolides (ja mõnikord ka algkoolides) tegutseb liiklusohutuse kontaktisikuna tänu oma üldisele ohutuspädevusele ennetusnõunik. Sellegipoolest annavad liiklusohutustunde tavaliselt õpetajad, kes on teemasse aktiivselt kaasatud.

²⁷ Taani liiklusohutuse nõukogu pakub oma kodulehel liikluse kontaktõpetajatele nii lisateavet ja innustavat materjali (<http://bit.ly/33MF5q5>) kui ka õppejuhendit (<http://bit.ly/34TJGH8>).

²⁸ Vlaamse Stichting Verkeerskunde (VSV) (s.a.). Verkeersouders. Werkgroep Verkeer. <http://bit.ly/363TVJm>

SUURENDADA ÕPETAJATE PÄDEVUST JA NEID TOETADA

Õpetajatele tuleks korraldada koolitusi, tagamaks, et nad tunneksid end liiklusohutus- ja liikuvustunde andes enesekindlana ning oleksid asjadega kursis.

Õpetajaid saavad toetada näiteks liiklushariduse eksperdid, kes näitavad, kuidas selliseid tunde on võimalik korraldada. Ekspertidel võib olla tähtis osa ka õpetajate motiveerimisel andma lastele ja õpilastele liiklusohutustunde.

Õppejuhid peaksid tagama, et nad toetaksid õpetajaid liiklushariduses ja liikuvusõppes küllaldaselt.

Need hõlmavad muu hulgas töölehti, mis aitavad õpetajatel lõimida liiklusohutust oma õpetatavasse ainesse, näiteks matemaatikasse, füüsikasse või mõnda sotsiaalainesse. Samuti on KROSi raames arendatud välja liiklusohutusstsenaariumidega virtuaalreaalsuse rakendus. Eeltoodu kõrval toetatakse projektiga ka liiklusohutuse lõimimist kooli kogu tegevusse, sealhulgas nii õppekava ja koolikorralduse kui ka lastevanemate osavõtu ja toetuse kaudu.²⁹

ŠOTIMAA OLEMASOLEVATE VAHENDITE TEATMIKU IGA-AASTANE AJAKOHASTÄMINE

Šotimaa haridussüsteemi põhimõtteline alustala on tipptaseme saavutamise õppekava ning et tagada õppimise ja õpetamise usaldusväärsus, kasutab Šotimaa liiklusohutusamet Road Safety Scotland kõiki oma vahendeid sellega kooskõlas. Õpetajatele mõeldud teatmikus antakse ülevaade olemasolevatest vahenditest ja viisidest, kuidas need õppekava toetavad. Teatmiku iga-aastasel ülevaatamisel ja ajakohastamisel teeb Road Safety Scotland koostööd Šotimaa valitsuse haridusrakendusametiga Education Scotland. E-versiooni kõrval saadetakse väljaanne kõigile Šotimaa haridus-asutustele ja levitatakse liiklusohutuse kogukonnas ka üldiselt.³⁰

PARIMA KOGEMUSE NÄITED

EUROOPA LIIT

KROS: ERASMUS+ LIIKLUSOHUTUSPROJEKT

„KROS: Knights for ROad Safety“ on ELi rahastatud ERASMUS+ projekt. See on pühendatud digiajastu avatud

õppele ja uuenduslikele kogemustele eesmärgiga lõimida Austria, Kreeka, Iirimaa, Poola ning Hispaania põhi- ja keskkoolides liiklusohutuse põhimõtted ja parimad kogemused. Õpetajate koolitustegevuste ja õpikodade kõrval pakutakse projekti raames ka e-ressursse ja e-koolitusmaterjale.

²⁹ ERASMUS+ programmi 2. põhimeetme „Innovatsioonialane koostöö ja heade tavade vahetamine: strateegiline partnerlus“ kooliharidusele mõeldud projekti KROS koordineerib RSI Panos Mylonas. Lisateavet leiab aadressilt www.kros-project.eu.

³⁰ Road Safety Scotland (2019). Road Safety within Curriculum for Excellence 2019-20. <http://bit.ly/2srqm5T>

HISPAANIA

ERI VANUSERÜHMAD ERI ÕPPEJUHENDEID

Fundación MAPFRE on töötanud Hispaania õpetajatele välja juhendid.³¹ Nende eesmärk on aidata ja juhendada õpetajaid edukalt tunde andma. Selleks on esitatud nii õppejuhised kui ka tegevuste õppe-eesmärgid ja -sisu, metodoloogia, ressursid ning hindamine. Juhendeid on vanuserühma järgi kohandatud. Õpetajate jaoks on saadaval juhendid 3–5-, 6–8-, 9–11- ja 12–16-aastastele.

TŠEHHI

LASTEAIJA LIIKLUSÕPPE JUHISED

Tšehhi transpordiuringute keskus CDV on töötanud välja lasteaia liiklusõppe juhised, mis koosnevad neljast peatükist: liiklusõnnetused lastega, eelkoolialiste laste psühhomeetriline pädevustase, laste liiklemise head tavad ja lasteaia liiklusõppe riikliku õppekava raamistiku kontekstis. Õpetajatele korraldatakse seminare ning on loodud nii õpetajatele kui ka üldsusele mõeldud veebisait pidevalt uuendatavate tasuta materjalide, käsiraamatute ja muu ohutusteabega lasteaedadele ja algkoolidele. Juhiste praktiliseks rakendamiseks on veebisaidil ka kümme abivideot.³²

BELGIA

ÕPETAJATELE TASUTA KURSUSED, TEAVE JA MATERJALID

Flandria liiklusteadmiste sihtasutus VSV korraldab Flandrias tasuta liiklusohutus- ja liikuvuskursusi nii lasteaia- ja algkooliõpetajatele kui ka õpetajaks õppijatele, samuti keskkoolide kehalise kasvatuse õpetajatele. Sihtasutus toetab neid ka liiklushariduse teabelehe ja tasuta õppematerjalidega, nagu tunnijuhendid ja näidistunnid.³³

Belgia Valloonia piirkonnas pakutakse tasuta kursusi ja õppematerjale peale kooliõpetajate veel vabaühenduste töötajatele ja politseile, kes annavad koolides liiklusharidust ja liikuvusõpet ning saavad selleks valitsuselt toetusi.³⁴

PORTUGAL

ÕPETAJATE KOOLITAMINE TEISTE ÕPETAJATE KOOLITAMISEKS

Portugali lasteaia- ja põhikooliõpetajatel on võimalik läbida liiklusohutuskoolitus, mis on osa liiklushariduse pädevusraamistiku süsteemsest elukestvast õppest. See hõlmab koolitajate koolitamist, mis võimaldab programmi läbinud õpetajatel koolitada teisi õpetajaid. Samuti pakutakse neile liiklusohutusprojektide väljatöötamisel veebipõhist tuge.³⁵ Kõnealune koolitus muutub peagi kättesaadavaks ka Portugali keskkooliõpetajatele.

³¹ Fundación MAPFRE (s.a.). Guías Didácticas de educación vial. <http://bit.ly/2D0iI3>

³² Centrum Dopravního Výzkumu, v.v.i. (CDV). Děti v dopravě. <http://bit.ly/2NSfohw>

³³ Vlaamse Stichting Verkeerskunde (VSV) (s.a.). Verkeer op School. <http://bit.ly/2r3P0Jq>

³⁴ Wallonie mobilité (s.a.). Education Mobilité et Sécurité routière (EMSR). <http://bit.ly/302jicM>

³⁵ Teave Portugali õpetajakoolituse kohta tehakse kättesaadavaks aadressil <http://bit.ly/367iaGt>.

SOOME

ÕPPEJUHI TOETUSE TÄHTSUS

Soome liiklusohutuse nõukogu Liikenneturva pakub õpetajatele igal aastal liiklusohutuse täienduskoolitust, mille käigus vaatavad õpetajad üle liiklushariduse põhialused ja saavad katsetada eri tegevusmudeleid. Ühtlasi antakse õpetajatele võimalus suhelda teiste õpetajatega ja jagada häid kogemusi. Soome liiklusohutuse nõukogu annab välja ka õpetajate e-uudiskirja, mis ilmub neli korda aastas ning milles juhitakse tähelepanu hetkeprobleemidele ning tutvustatakse liiklushariduse materjale ja tegevusmudeleid. Et aga õpetajad liiklusohutust ka tegelikult õpetaksid, on õpetajaküsitluse andmetel tähtis kooli õppejuhi toetus.

SAKSAMAA

KUTSEÕPPEASUTUSTE ÕPETAJATE TOETAMINE

Saksamaa liiklusohutuse nõukogu DVR, keda toetab Saksamaa õnnetusjuhtumikindlustuse katusorganisatsioon Deutsche Gesetzliche Unfallversicherung, töötab kutseõppeasutuste õpetajatele igal aastal välja põhjalikud materjalid. Materjalides keskendutakse igal aastal ühele liiklusõnnetuste ennetamisega seotud teemale.³⁶ Materjalide hulka kuuluvad muu hulgas Powerpointi esitus, käsiraamat, mis sisaldab nõuandeid sisu praktilise rakendamise kohta, videod ja harjutuslehed.

³⁶ Deutscher Verkehrssicherheitsrat (DVR) (s.a.). Allein Unterwegs. <http://bit.ly/2t0DUGe>

TAGADA KVALITEETNE ÕPE

TAGADA, ET LIIKLUSHARIDUS JA LIIKUVUSÕPE HÕLMAVAD NII TEADMISI, OSKUSI, HOIAKUID JA MOTIIVE KUI KA VÄLJAÕPET LIIKLUSES

Liiklusharidus ja liikuvusõpe ei tohiks seisneda ainult teadmiste omandamises ja liiklusreeglite mõistmises, vaid peaks hõlmama ka oskuste arendamist ja edendamist ning hoiakute ja motiivide tugevdamist ja muutmist.

Samuti peaks õpilastele tundides õpetama, kuidas ohtu ära tunda, mis on riskitegurid ning kuidas aimata teiste liiklejate käitumist ja keelduda teiste riskikäitumisega kaasa minemast. Peale selle tuleks õpilasi õpetada analüüsima oma ning teiste hoiakuid, motive ja käitumisviise.

Tunde ei tohiks korraldada ainult klassiruumis, vaid need peaksid sisaldama ka praktilist õpet ja kogemusi nii kaitstud kui ka tegeliku elu keskkonnas, seostuma ümbruse päriselu probleemidega ning sobima liiklussüsteemiga.³⁷

Projekti „LEARN!“ liiklushariduse ja liikuvusõppe määratlus hõlmab kõiki eelmainitud osi ja selle üksikasjalikuma selgituse leiab projekti „LEARN!“ olukorraaruandest³⁷

PARIMA KOGEMUSE NÄITED

EUROOPA JALGRATTAEKSA MID

Paljudes Euroopa riikides teevad lapsed jalgrattaeksameid. Need koosnevad üldjuhul nii teooria- kui ka sõiduosast ega piirdu üksnes sellega, et tagada õpilastele piisavad teadmised, vaid ka vajalikud oskused ja asjakohased käitumisviisid, selleks et jalgrattaga ohutult sõita. Jalgrattaeksamite kohta lisateabe saamiseks vt põhimõtte 13.

NORRA KESKKOOLIDE VALIKAINED

Norras on valikained praktilised, et suurendada õpilaste motivatsiooni ja pakkuda neile mitmekülgsemat õpet. Liiklusteadmiste valikainet saavad valida 14–16-aastased õpilased. Aine soodustab õpilaste ohutut liiklemist, õpetades teadmisi, oskusi ja hoiakuid, ning selle eesmärk on motiveerida õpilasi kriitiliselt kaalutlema ja mõtlema. Ainet pakub umbes 25% koolidest ja Norra transpordiuuringute keskuse korraldatud hindamisel sai see häid tulemusi.³⁸

³⁷ ETSC (2019). The Status of Traffic Safety and Mobility Education in Europe. <http://bit.ly/LearnStatus>

³⁸ Johansson & Bjornskay (2018). TØI Report 1660/201. Evaluation of the elective subject traffic. <http://bit.ly/2kC5ZzD>

KREEKA KESKHARIDUSE PROGRAMM „TEE ÕIGESTI“

Noorukitele mõeldud programm „Tee õigesti“ ei arenda üksnes oskusi, vaid soodustab ekslikke uskumusi ja ebaterveid hoiakuid muutes ka ohutut käitumist. Kõnealusel programmis, mida viib Kreekas ellu RSI Panos Mylonas, keskendutakse peamistele liiklemise riskiteguritele: joores juhtimine, turvavöö mittekasutamine, reaktsioonikiirus ja peatumisteed ning juhtimist mõjutavad psühholoogilised tegurid. See hõlmab nii teoreetilisi kui ka interaktiivseid õppemeetodeid, näiteks rollimänge, kus õpilased õpivad, kuidas hoiduda ohtlikust käitumisest ja kaaslaste survele allumisest. Samuti sisaldab see õpet, mis toimub ohutus keskkonnas, kasutades kõrgetasemel simulaatoreid (ümberrminekuauto, kokkupõrkesimulaator, joobepriid, hajutatud tähelepanuga tegutsemise mäng jne).³⁹

³⁹ RSI Panos Mylonas (s.a.). Tee õigesti. <http://bit.ly/2OSMChZ>

10 HOIDA LIIKLUSHARIDUS AJAKOHASENA

Liiklusharidus ja liikuvusõppe tuleks hoida ajakohasena. See kehtib õppe iga tahu kohta ja puudutab kõiki asjaosalisi.

Ühest küljest tuleks õppematerjalide sisu ajakohastada, et see kataks liiklusohutus- ja liikuvusvaldkonna uusi suundumusi, näiteks nutitelefoni liikluses kasutamise riskid ning uudsete transpordiliikide, nagu e-jalgrattad ja e-toukerattad, eelised ja puudused.

Teisest küljest aga tuleks liiklusharidust ja liikuvusõpet uuendada ka nii, et selles kajastuksid uusimad teadmised. See ei hõlma ainult teiste liiklushariduse sekkumismeetmete hindamise tulemusi, vaid ka teadmisi, mis on pärit väljastpoolt liiklusohutuse kogukonda, nagu neuroteaduste ja psühholoogia arengusuunad, tehnoloogilised uuendused ja lahendused ning täiustatud pedagoogilised ja didaktilised meetodid.

Peale selle peaks liiklusharidus ja liikuvusõppe pidama sammu koolisüsteemide ning seal kasutatavate meetodite ja mõtteviiside arenguga.

Lisaks tuleb lasteaegade ja koolide liiklusharidust ja liikuvusõpet uuendada veel selleks, et see oleks tulevikus asjakohane. Ei ole võimalik ennustada, mida tänapäeva lapsed tulevikus ohutuks liiklemiseks vajavad, mistõttu on tähtis, et nad õpiksid, kuidas käituda ohutult ka muutuvates oludes.

PARIMA KOGEMUSE NÄITED

AUSTRIA

HAJUTATUD TÄHELEPANU ÕPIKODA

Kuna teadlikkust hajutatud tähelepanuga liiklemise kohta peaks hakkama suurendama juba varakult, on Austria liiklusohutuse nõukogu KFV töötnud 12- ja 13-aastastele õpilastele välja õpikoja.⁴⁰

Õpikoda on osa KFV õppekäsitusest Risi & Ko (vt põhimõtte 14), ja et teemat õpilastele sobivalt tutvustada, kasutatakse selles viit tegelaskuju. Kuna hoiakute muutmiseks on oluline isiklik osavõtt ja avalik kohustumine, kasutatakse õpikojas meetodeid (nt viktoriinid ja katsed), mis elavdavad aktiivset osavõttu ja isiklikku panust. Erilist tähelepanu pööratakse nutitelefoni kasutamisele liikluses ning rõõprählusele ja sellega seotud müütidele, et suurendada teadlikkust ning aidata õpilastel realistlikult hinnata liiklemise ajal sõnumite saatmisest või helistamisest tulenevaid riske.

⁴⁰ KFV (Kuratorium für Verkehrssicherheit) (s.a.). Risi & Ko – Ablenkung im Straßenverkehr. <http://bit.ly/34JuBlI>

NORRA

UUE TEHNOLOOGIA KASUTAMINE. PILGUJÄLGIMINE JA VIRTUAALREAALSUS NOORTELE JALGRATTURITELE

Viimatiste neuroteadusuuringute põhjal töötati noortele jalgratturitele välja jah/eipidurduskontrollikatse. Katserajale asetati õpilaste tähelepanu tõmbamiseks kolm vilkuvat tuld. Jah-katses

paluti õpilastel tulesid jälgida, ei-katses pidid noored jalgratturid sellest aga hoiduma. Pilgujälgimiseks kandsid nad pilgujälgimise anduritega prille. Kuigi enamik õpilasi arvas, et nad olid ei-katse hõlpsasti läbinud, näitasid tulemused, et tegelikult suutsid antud juhiseid järgida ainult pooled.

Tulemusi kasutati, et luua kõige kriitilisemate liiklusolukordade jaoks tähelepanu treenimise programm, mida hinnatakse, uurides jalgratturite käitumist virtuaalreaalsuse (VR) stsenaariumis. Kolme maakonna õpetajad tegid treeningprogrammi 30 õpilasega SINTEFi VR-laboris läbi. Õpilased istusid jalgrattal VR-prillidega, mis võimaldavad ühtlasi pilgujälgimist, ja sõitsid väga elulises stsenaariumis. Ülesanne oli käituda nii, nagu nad olid tähelepanu treenimisel harjutanud. Samas stsenaariumis sõitis ka kontrolrühm, mille liikmed olid läbinud ainult jalgrattasõidu põhikoolituse. Esialgsed tulemused näitavad, et rühmade vahel on märgatav erinevus: katserühm orienteerub ristmiku riskiolukordades paremini ja nende pilk liigub sihipärasemalt.⁴¹

⁴¹ Tulemused avalikustatakse aadressil <http://bit.ly/2sglC39>.

⁴² Lisateavet leiab Fundación MAPFRE kodulehelt aadressil <http://bit.ly/2OX9cEP>.

⁴³ Liikenneturva (s.a.), Filla&Rilla. <http://bit.ly/384PZd0>

HISPAANIA

JALGRATTASÕIDU VIRTUAALÕPPE ALGATUS

Virtuaalreaalsuse (VR) prillid ja liikumatu jalgratas võimaldavad inimestel pedaalida läbi virtuaalse Madridi, et õppida tundma mitte ainult kehtivaid jalgrattasõidu eeskirju, vaid ka võimalikke ohuolukordi, millega jalgrattur võib viiel eelprogrammeeritud marsruudil silmitsi seista, ning viise, kuidas neid ennetada. Eeltoodu kõrval on Madridi linnavolikogu ja Fundación MAPFRE koostöös loodud algatuse eesmärk soodustada jalgrattasõidu propageerimise kaudu tervislikumat, säästvat ja puhtamat transpordikasutust.⁴²

SOOME

DIGIMINE ÕPPEKAVA KAUDU

Digimine on Soome uue põhiõppekava üks peateemasid (vt põhimõte 2). Sellest lähtudes on Soome liiklusohutuse nõukogu Liikenneturva töötanud 9–12-aastastele õpilastele välja ohutu jalgrattasõidu digiõppekeskkonna Filla&Rilla.⁴³ See on ehitatud üles eri klassidele mõeldud tasemete kaupa ja sisaldab moodulit, kus õpilased saavad virtuaalreaalsuses harjutada, kuidas aimata olukorra edasist kulgu.

11 KASUTADA KVALITEEDISTANDARDEID

Liiklushariduse ja liikuvusõppe materjalide kvaliteet võib märkimisväärselt erineda. Liiklushariduses ei tohiks rakendada põhimõtet, et proovimine ei tee kellelegi kahju. Tegelikuses võib halvasti kavandatud projektidel olla vägagi kahjulik mõju. Parem on kulutada raha ja aega hästi kavandatud ning hea hinnangu saanud projektidele ja meetmetele.⁴⁴

Seetõttu on tarvis liiklushariduse ja liikuvusõppe materjalide ja tegevuste kvaliteedistandardeid.

Kõnealuste materjalide ja tegevustega peaks seadma konkreetseid sekkumiseesmärgid ning need tuleks kohandada sihtrühmale ja täita sellele sobiva sisuga. Need peaksid põhinema teadustööl ja usaldusväärsel akadeemilistel mudelitel ning olema varem katsetatud ja hinnatud. Sekkumismeetmed ise peaksid motiveerima õpetajaid neid kasutama, kuid samal ajal äratama ka sihtrühma huvi.

Lühidalt öeldes tuleks liiklushariduse ja liikuvusõppe materjalidele kohaldada samu kvaliteedistandardeid, mille täitmist eeldatakse matemaatikas, keeleõppes ja muudes koolis õpetatavates ainetes.

Tulevases projekti „LEARN!“ väljaandes, milles antakse juhiseid liiklushariduse ja liikuvusõppe sekkumismeetmete kavandamise, katsetamise, rakendamise ja hindamise kohta, määratakse ka tõhusate õppematerjalide koostamise miinimumnõuded ja soovitusel.

PARIMA KOGEMUSE NÄITED

NORRA NORRA LIIKLUSOHUTUSE NÕUKOGU MUDEL KÄITUMISE MUUTMISEKS

Norra liiklusohutuse nõukogu Trygg Trafikk (NLON) on juhtinud tähelepanu vajadusele saada parem ülevaade sellest, millistel koolitusprogrammidel on nii lühemas kui ka pikemas perspektiivis kasulik mõju ja mis täpselt teeb need tõhusaks. Seejuures tuleb aga arvestada mitme võimaliku probleemiga.

Esiteks käsitatakse haridust pikas perspektiivis, programme hinnatakse aga üldjuhul lühema aja jooksul.

Teiseks on üksiku koolitusprogrammi mõju hindamine keeruline, sest nii selles osalejaid kui ka kontrollrühma mõjutavad samal ajal mitmed teised tegurid, sealhulgas meedia, perekond, kool ja teised liiklusõppe programmid.

Kolmandaks selgub sekkumiseelsete ja -järgsete hoiakute hindamisel tihti see, et enamiku noorukite hoiakud ja käitumine juba on sobilikud, mistõttu on raske näidata edasiminekut. Ning viimaseks ei ole hoiakuid ja käitumist sama lihtne hinnata kui teadmisi.

⁴⁴ SWOV (2017). Factsheet Verkeerseducatie. <http://bit.ly/2EejM6O>

Et probleemidega tegeleda ja anda nende lahendamiseks tehtavate jõupingutuste jaoks soovitusi, lõi NOLON 2015. aasta kevadel nõuanderühma. Rühmas on kolm välis- ja kolm siseliiget. Välisliikmed on liiklusohutus- ja haridusvaldkonna uurijad, kellel on kogemust nii kvalitatiivsete kui ka kvantitatiivsete meetodite rakendamises.

Kasutades kõige tunnustatumate ja levinumate käitumise muutmise teooriate analüüsivõtteid, töötas NOLON välja uue NOLONi tööks sobiva ühendmudeli. NOLONi mudel käitumise muutmiseks (MKM) on leidnud tunnustust vahendina, mille abil programme optimaalselt kavandada ja rakendada ning asjaomaseid tegureid hinnata.⁴⁵

MADALMAAD

LIIKLUSÕPPE KONTROLLNIMEKIRI

Teadusasutus CROW on koostanud liiklusõppe kontrollnimekirja, mis sisaldab kümmet sammu, kuidas hinnata liiklusõppe sekkumismeetmete konkreetseid osi.⁴⁶ Need sammud hõlmavad probleemianalüüsi hindamist, sihtrühma kirjeldamist, õppe-eesmärke, didaktilisi põhimõtteid, materjalide sisu, sekkumisaegset hindamist, käsiraamatut ning sekkumismeetmete rakendamist, edenemist ja tulemuste hindamist. Hindamistulemuste põhjal selgub esialgne kvaliteedihinnang. Samuti soodustab see paranduste tegemist ning annab koostajatele teavet nii viimatiste arengusuundade, ideede kui ka käitumis- ja haridusvaldkonna eksperditeadmiste kohta.

⁴⁵ Trygg Trafikk (2017). The Norwegian Council for Road Safety's model for behaviour modification. <http://bit.ly/ncrs-mbm>

⁴⁶ CROW (s.a.). Kontrollnimekiri (inglise keeles). <http://bit.ly/349N4Nf>. Checklist verkeerseducatie (selgitus ja näited). <http://bit.ly/2raeXXN>

12 TEHA TESTE NING HINNATA EDASIJÕUDMIST JA/VÕI TULEMUST

Hindamine peaks olema iga liiklushariduse ja liikuvusõppe sekkumismeetme keskne osa.

Hindamine peaks juba algusest peale olema sekkumismeetme kavas ja asjakohaselt korraldatud. Samuti tuleks võtta sekkumismeetme kavandamisel arvesse teiste sekkumismeetmete hindamise tulemusi.

Hindamine peaks olema sekkumismeetme osa ja seejuures ulatuselt proportsionaalne asjaomase tegevuse ulatusega. Hindamistulemusi tuleks kasutada ka sekkumismeetme enda täiustamiseks.

TAANI ÜLEVAADE ERI HINDAMISMEETODITEST

Kõiki õppematerjale, mille Taani liiklusohutuse nõukogu Sikker Trafik on koolidele tasuta andnud, on hinnatud, tagamaks, et need oleksid kooskõlas liiklushariduse riiklike eesmärkidega ja neil oleks soovitud mõju. Hindamine hõlmab vähemalt veebipõhist mobiilküsitlust, mille täidavad õpilased kohe pärast tundi.⁴⁸

Teiste hindamismeetodite hulka kuuluvad sarnased veebipõhised mobiilküsitlused õpetajatele, tähelepanekud õpetajate kasutatud õppematerjalide kohta eri tüüpi koolides (geograafiline asukoht, avalik või erakool, sotsiaal-majanduslikud tegurid) ning intervjuud nii õpilaste kui ka õpetajatega.

Kõik uued ja täiendatud õppematerjalid katsetatakse (enne kasutuselevõttu) läbi. Eri tüüpi koolide õpetajad kutsutakse tööühma, kus neile tutvustatakse materjale ja õpetajaraamatuid, küsitakse nende arvamust ja mõtteid ning tehakse selle põhjal muudatusi. Seejärel katsetatakse materjale eri koolides, kasutades samu meetodeid, mida on eespool mainitud hindamise puhul. Kogu katsetamise ja hindamise teevad Taani liiklusohutuse nõukogu hindamiseksperdid.

PARIMA KOGEMUSE NÄITED

ŠOTIMAA SÕLTUMATU HINDAMINE RAHASTAMISKRITEERIUMINA

Liiklusohutusraamistiku fond on mõeldud edasise partnerluse elavdamiseks ja soodustamiseks, et tagada Šotimaal liiklusohutuskohustuste täitmine, sealhulgas hariduse kaudu. Igal aastal on kaks rahastamisvoorut. Skeemide väljatöötajad saavad esitada rahastustaotlusi, mille juurde tuleb lisada sõltumatu hindamise kava. Peale selle on olemas hindamisfond, mis võimaldab neil, kes on viinud skeeme ellu vähemalt kaks aastat, sõltumatu hindamise ka tellida.⁴⁷

⁴⁷ Lisateavet Šotimaa liiklusohutusraamistiku fondi kohta leiab aadressil <http://bit.ly/2L3cGok>.

⁴⁸ Õpilased peavad saatma kindlale numbrile lühikese sõnumi (näiteks „liiklus“). Seejärel saadetakse neile küsitluse link ja nad saavad küsitluse telefonis ära täita. Küsitlused sisaldavad tavaliselt küsimusi selle kohta, mis neile meeldis või ei meeldinud, mida nad õppisid (uued teadmised ja refleksioon), milline oli nende (varasem) liikluskäitumine ning kuidas kavatsevad nad liikluses käituda pärast kõnealust tundi.

Taani sotsiaalteadusuuringute keskus on uurinud juhuvalikuga kontrollkatse meetodil ka 13–25-aastaste õpilastega koolidele mõeldud Taani liiklusohutuse nõukogu programmi LIVE saadikute käike eelnimetatud koolidesse.⁴⁹ Programmi LIVE saadikud käisid pooltes uuritud koolidest, samal ajal kui ülejäänutesse (kontrollkoolid) käike ei tehtud. Uuring näitas mõju õpilaste teadmiste, hoiakute ning kavatsuslikule ja tegelikule käitumisele. Kuigi sellist mõju hindamist peetakse tiiptasemel meetodiks, on see samal ajal ka ajamahukas ja kulukas ning eeldab kvalifitseeritud teaduskeskuse osalust. Väärtuslikku teavet ja teadmisi saab aga ka vähemate vahenditega, kui kasutada teisi kirjeldatud hindamismeetodeid.

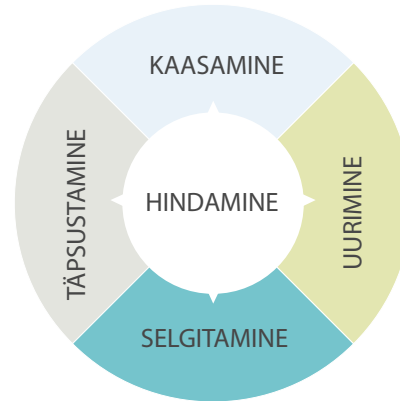
Taani sotsiaalteadusuuringute keskus on uurinud juhuvalikuga kontrollkatse meetodil ka 13–25-aastaste õpilastega koolidele mõeldud Taani liiklusohutuse nõukogu programmi LIVE saadikute käike eelnimetatud koolidesse.

⁴⁹ Uuringu tulemuste dokumendid on inglise keeles kättesaadavad aadressil <http://bit.ly/34LLwKm>.

13

HINNATA ÕPILASI JA LASTA ÕPILASTEL ISEEND HINNATA

Hindamine peaks olema koolide liiklushariduse ja liikuvusõppe osa, tagamaks, et õpilased on omandanud ohutuks liikuskäitumiseks vajalikud asjakohased teadmised, oskused, käitumisviisid ja hoiakud. Ühtlasi võimaldab see vastupidisel juhul rakendada sobivaid parandusmeetmeid.

PARIMA KOGEMUSE NÄITED

NORRA ÕPILASHINDAMINE VIEE PUNKTI MUDELI OSANA

Norra liiklusohutuse nõukogu mudel käitumise muutmiseks (vt põhimõtte 11) toetab niinimetatud viie punkti mudelit – vahendit, mis aitab õpetajatel kavandada, rakendada ja hinnata aktiivselt osalevale õpilasele mõeldud õpet.⁵⁰ Inglise keeles nimetatakse seda ka 5E mudeliks, sest selle viis pedagoogikamõistet algavad e-tähega: *engage* (kaasamine), *explore* (uurimine), *explain* (selgitamine), *elaborate* (täpsustamine) ja *evaluate* (hindamine).

Sõna „hindamine“ on mudeli keskmes, sest hindamise eesmärk on toetada õppimist ja see sisaldub kõigis õpetamisetappides. Termin „hindamine“ alla kuulub kolm hindamistüüpi: pidevhindamine (kujundav hindamine), koondhindamine (kokkuvõttev hindamine) ja enesehindamine.

Hindamine peab toimuma pidevalt ning olema mitmekülgne ja õppe loomulik osa. Hinnata võib nii suuliselt kui ka kirjalikult. Õpilastel tuleb hinnata oma õppimist ja mõistmistaset ning samuti oma töö kvaliteeti. Õpetajal tuleb hinnata õpilaste õppimist võrdluses asjaomase teema või projekti õpitulemustega. Hindamine peab seostuma õppekava eesmärkidega ja võimaldama anda tagasisidet, mis toetaks õpilaste õppimist.

⁵⁰ Trygg Trafikk (2017). The Norwegian Council for Road Safety's model for behaviour modification. <http://bit.ly/nrcs-mbm>

EUROOPA JALGRATTAEKSA MID

Õpilased üle kogu Euroopa teevad ohutu jalgrattasõidu eksameid. Madalmaades testitakse igal kevadel algkooli eelviimase või viimase klassi õpilaste teoreetilisi teadmisi liiklusest, ohutusest ja käitumisest ning riikliku jalgrattaeksami osana ka nende praktilisi jalgrattaga liiklemise oskusi.⁵¹ Riiklikust jalgrattaeksamist võtab osa üle 85% Madalmaade algkoolidest. Andmed kogutakse hindamisrakenduse kaudu ja on koolidele kasulikud, sest võimaldavad saada kohe aimu sellest, mida saaks õpilastele veel liikluse kohta õpetada.

Flandrias on õpilastel võimalik saada järjestikuseid jalgrattadiplomeid alates lasteaialaste tasakaaluratate ning pronks- ja hõbediplomitest kuni kulddiplomiteni, mille pälvivad algkooli viimase klassi õpilased, kes on läbinud niinimetatud suure jalgrattaeksami. Sarnane astmeline diplomisüsteem on loodud ka jalakäijatele.⁵² Jalgratta- ja jalakäijaek-

samid ning -tunnistused on samuti olemas Belgia Valloonia piirkonnas, kuigi mitte astmelise süsteemi osana.⁵³

Jalgrattaeksameid tehakse veel muu hulgas Austrias⁵⁴, Taanis⁵⁵, Tšehhis⁵⁶ ja Saksamaal⁵⁷. Norras on nelja organisatsiooni koostöös valminud veebisait, mis koondab kogu õpetajatele vajalikku sisu nii praktiliste harjutuste kui ka teooria- ja sõidueksamite kohta.⁵⁸

SERBLASTE VABARIIK (BOSNIA JA HERTSEGOVIINA) RIIKLIK LIIKLUSOHUTUSKONKURSS „LAPSED LIIKLUSES“

Igal aastal korraldab Serblaste Vabariigi autoühendus koos teiste liiklusohutuse sidusrühmadega riikliku liiklusohutuskonkursi „Lapsed liikluses“. Konkurss hõlmab nii teooriaeksamit, millega testitakse õpilaste teadmisi liiklusohutusreeglitest, kui ka sõidueksamit, kus õpilaste oskusi hinnatakse harjutusväljakul. 2019. aastal võttis konkursist osa 194 meeskonda, kuhu kuulus 776 õpilast 154 põhikoolist. Parimad meeskonnad pälvisid auhinna.

⁵¹ VVN (s.a.). Het Nationaal VVN Verkeersexamen. <http://bit.ly/2khOLHm>

⁵² Vlaamse Stichting Verkeerskunde (VSV) (s.a.). Het Grote Fietsexamen. <http://bit.ly/34Ga47D>

⁵³ Wallonie mobilité (s.a.). Education Mobilité et Sécurité routière (EMSR). <http://bit.ly/302jicM>

⁵⁴ Österreichisches Jugendrotkreuz (s.a.). Freiwilligen Radfahrprüfung. <http://bit.ly/2OSRt2t>

⁵⁵ Sikker Trafik (s.a.). Cyklistprøven (5. - 6. klasse). <http://bit.ly/2KaU1qe>

⁵⁶ BESIP (s.a.). Dopravní soutěž mladých cyklistů (10–16-aastased). <https://bit.ly/2rMoBje>

⁵⁷ Deutsche Verkehrswacht (s.a.). Radfahrerziehung in der Schule gewährleisten und weiter verbessern. <http://bit.ly/2Na30tf>

⁵⁸ Trygg Trafikk, NAF, NCF ja SLF (s.a.). Sykkeldyktig. <http://bit.ly/385oEr>

EDENDADA RAAMTINGIMUSI

14 KASUTADA LIIKLUSHARIDUSES JA LIIKUVUSÕPPES AINETEVAAHELIST ÕPPEMATERJALI

Liiklushariduses ja liikuvusõppes ei tohiks kasutada ainult selleks mõeldud erimaterjale, vaid see peaks olema lõimitud ka teiste ainete (nt matemaatika ja füüsika) õppematerjalidesse, eriti keskkoolides.

Soovitatud tunnid võimaldavad õpilastel analüüsida oma ning teiste hoiakuid, motive ja käitumisviise. Tunnid katavad praegu järgmisi teemasid: riskid ja kaaslaste surve, sotsiaalne pädevus liikluses, tähelepanu hajumine liikluses ning liiklusvahendid ja nende potentsiaal. Käsituses on kesksel kohal viis arhetüüpset koomiksitelgelast, kellest igaüks käitub talle omistatud tunnuste kohaselt. Tegelaskujud näitlikustavad eri viise, kuidas liiklusolukordades kohaneda ja reageerida, ning võimaldavad aktiivselt ja kriitiliselt vaadelda eri liikuvusteemasid.

PARIMA KOGEMUSE NÄITED

AUSTRIA

RISI & KO: MOODULIPÕHINE MEETOD KESKKOOLIDELE

Kuigi liiklusharidus ei ole Austria keskkoolide õppekava kohustuslik osa, tuleks see võimaluse korral lõimida teistesse ainetesse. Et õpetajaid selles ülesandes toetada, on Austria liiklusohutuse nõukogu KFV töötnud välja

liiklemisõppe käsituse Risi & Ko.⁵⁹ Paindliku moodulipõhise meetodi ja asjakohaste õppematerjalidega Risi & Ko hõlmab eri ainete tundide kirjeldusi ning seda on võimalik hõlpsasti kohandada nii üksikute koolide kui ka õpetajate vajadustega.

⁵⁹ KFV (Kuratorium für Verkehrssicherheit) (s.a.). Risi & Ko. <http://bit.ly/2OLV8iA>

ŠOTIMAA

LIIKLUSOHUTUS FÜÜSIKA JA MEEDIAUURINGUTE OSANA

Šotimaa liiklusohutusamet Road Safety Scotland uuris üheskoos õppekava spetsialistidega võimalusi, kuidas lõimida liiklusohutus õppekava traditsioonilistesse ainetesse. Töötati välja loodusainete tunnid, milles käsitletakse kiirust ja mille raames antakse kohalikele liiklusohutusmeeskondadele koolides kasutamiseks reaktsioonikiiruse mõõdikud. Peale selle on Road Safety Scotland töötnud välja füüsikakatsete komplekti, mis on samuti seotud kiirusega, ning koolidel on võimalik vajalikke vahendeid laenutada otse kõnealuselt asutuselt. Mõlemat meetod mainitakse ka juhendis, mis puudutab liiklusohutust tipptaseme saavutamise õppekavas (vt põhimõte 8). Eeltoodu kõrval on Road Safety Scotland töötnud välja veel meediauuringute kõrgema kvalifikatsiooni mooduli (16–18-aastastele).

PORTUGAL

LIIKLUSHARIDUS JA LIIKUVUSÕPPE GEOGRAAFIA JA FÜÜSIKA OSANA

Portugalis on liiklusharidus ja liikuvusõppe lõimitud ka teiste ainete tundidesse. Ühiskonna- ja arenguõpetuse tundide osana õpivad esimese ja teise klassi õpilased järgima liiklusohutusnorme, nagu kuidas ohutult kõndida ja ristmikke ületada, ning õpivad tundma märkide tähendust. Transpordivõrke ja -liike käsitletakse kaheksanda klassi geograafiatundides ning liikumist ja jõude üheksanda klassi füüsika- ja keemiatundides.

SOOME

AASTAKELL

Soome liiklusohutuse nõukogu Liikenneturva pakub eri ainetega lõimitud liiklusohutusmaterjale ja tegevusmudeleid (õpetajatele mõeldud kavu, mis hõlmavad eesmärke, juhiseid ja materjalide nimekirju).⁶⁰ Niinimetatud aastakell on koolidele, õpetajatele ja õpilastele mõeldud plaanimisvahend, mis aitab liiklusharidust kavandada ning arvestada seejuures kohalike tingimustega. Aastakell on rajatud arusaamale, et liiklushariduseks on põhihariduse igas klassis neli tundi, ning selles võetakse arvesse nii aastaaegu kui ka hetkeprobleeme. Plaanimisvahendiga muudetakse liiklusharidus seega pikaajaliseks ja süsteemseks.⁶¹

Soome liiklusohutuse nõukogu Liikenneturva pakub eri ainetega lõimitud liiklusohutusmaterjale ja tegevusmudeleid (õpetajatele mõeldud kavu, mis hõlmavad eesmärke, juhiseid ja materjalide nimekirju).

⁶⁰ Soome liiklusohutuse nõukogu pakutava ainetevahelise õppematerjali leiab aadressilt <http://bit.ly/36tNNue>.

⁶¹ Liikenneturva (s.a.). Liikennekasvatuksen vuosikello. <http://bit.ly/36roi2Y>

15 HARIDA ÕPETAJAKS ÕPPIJAJD VÄLJAÕPPE KÄIGUS LIIKLUSHARIDUSE JA LIIKUVUSÕPPE VALLAS

Kõik õpetajaks õppijad peaksid oma väljaõppe käigus saama teadmisi liiklusharidusest ja liikuvusõppest.

Projekti „LEARN!“ olukorraaruanne näitas, et tulevaste õpetajate väljaõpe ei hõlma liiklushariduse ja liikuvusõppe struktuurset käsitlust. Mõnes riigis käsitletakse seda ainult piiratud mahu, teistes riikides on leeb aga kõrgkoolist, kas sellist õpet pakutakse ning kas seda pakutakse valikainena või mitte. On ka riike, kus õpetajaks õppijatele korraldavad koolitusi või teabepäevi vabaühendused või ametiasutused.⁶²

Liiklushariduse ja liikuvusõppe struktuurne käsitlus õpetajakoolituse ajal aitab suurendada õpilaste pädevust juba esimesest tunnist.

PARIMA KOGEMUSE NÄITED

POOLA DIPLOMIJÄRGNE LIIKLUSOHUTUST SISALDAV KURSUS

Poolas õpetavad koolides liiklusohutust peamiselt tehnoloogiaõpetajad. Need õpetajad on kas lõpetanud pedagoogika eriala, spetsialiseerudes tehnoloogiavaldkonnale (mis hõlmab ka liiklusohutust), või on mõne muu eriala vilistlased. Viimased peaksid seega samuti läbima diplomijärgse liiklusohutust sisaldava tehnoloogiakursuse. Lisaks peavad õpetajad, kes valmistavad õpilasi ette jalgratturi juhiloa saamiseks, olema läbinud ühe- või kahepäevase kursuse.

MADALMAAD ÕPETAJAKS ÕPPIJATE RAAMAT

Madalmaades on töötatud välja õpetajaks õppijatele mõeldud raamat, mille eesmärk on jagada teavet ja innustada neid pakkuma tundides praktika-keskset liiklusharidust.⁶³ Raamatus pööratakse erilist tähelepanu keelekasutuse tähtsusele tundides ja võimalustele, kuidas lõimida liiklusharidus ja liikuvusõpe teistesse teemadesse. Raamatut saavad kasutada ka algkooliõpetajad ja need, kes õpetavad õpetajaks õppijaid.

⁶² ETSC (2019). The Status of Traffic Safety and Mobility Education in Europe. <http://bit.ly/LearnStatus>

⁶³ Westerik & de Gooijer (2012). Verkeer en meer. <http://bit.ly/2mePMR6>

PORTUGAL

ÕPETAJAKS ÕPPIJATE ESMAKOOLITUS

2018. aastal esimest korda toimunud liiklusohutuse esmakoolitus on ühepäevane lasteaia- ning alg- ja põhikooliõpetajaks õppijatele mõeldud koolitus. Koolitusel käsitletakse liiklusharidust, õppekava ühiskonnaõpetuse valdkonna raames (vt põhimõte 2), säästlikku liikuvust, sõidukijuhtide telefonikasutust ning praktilisi tegevusi, nagu liiklusohutus-simulaatorite kasutamine ja liikluse keskkonnanäitajate mõõtmine.⁶⁴

TAANI

ÕPETAJASEMINARIDE SISSEJUHATAV KURSUS

Taanis antakse õpetajaks õppijatele, kes võtavad osa õpetajaseminaridest (korraldatud põhikoolide 5–15-aastaste õpilaste õpetajatele), võimalus läbida kolmetunnine tasuta sissejuhatav kursus liiklusharidusse. Kursusel käsitletakse küsimusi, nagu „Miks õpetada koolides liiklusohutust?“ ja „Mida peaksid õpilased õppima?“, ning tutvustatakse eri õppematerjale, praktilisi harjutusi ja aruteluteemasid.

⁶⁴ Teave Portugali tulevaste õpetajate esmakoolituse kohta tehakse kättesaadavaks aadressil <http://bit.ly/367iaGt>.

10 RAKENDADA JÄRELMEETMEID, ET TAGADA LIIKLUSHARIDUS JA LIKUVUSÕPE

Riiklikud ja kohalikud ametiasutused peaksid rakendama koolides järelmeetmeid, tagamaks, et liiklusohutust ja liikuvust õpetatakse ning kõnealuse õppega saavutatakse seatud eesmärgid.

Ametiasutused peaksid tagama, et järelmeetmete jaoks on kehtestatud asjakohane raamistik, näiteks lisades liiklushariduse ja liikuvusõppe hindamise kooli akrediteerimisauditsisse. Peale selle peaksid ametiasutused kaaluma kõrvalmeetmete rakendamist, kui leitakse, et koolid ei õpeta liiklusohutust ja liikuvust või õppe kvaliteet ei võimalda seatud eesmärgi saavutada. Samuti võiksid ametiasutused kehtestada preemiasüsteemi, et premeerida eeskujulikke kooli.

Tuleb rõhutada, et see põhimõte on pikaajaline eesmärk, mida ei pruugi liiati olla lihtne rakendada ega saavutada. Sellegipoolest on see eesmärk, mille poole peaksid püüdlema kõik asjaosalised.

PARIMA KOGEMUSE NÄIDE

FLANDRIA KONTROLLKÄIGUD KOOLIDESSE, ET TAGADA LIIKLUSHARIDUS JA LIKUVUSÕPE

Flandrias korraldab haridusministeerium koolidesse kohustuslikke korrapäraseid kontrollkäike, mille hulka kuulub koondtulemustasemetega (ametlike õppe-eesmärkidega) seatud õppevaldkondade kontroll. Kuna liiklusharidus ja liikuvusõppe moodustavad osa koondtulemustasemetest, saab koole selles vallas kontrollida. Koolidele, mille kontrolli käigus selgub, et need ei vasta ühe või mitme õppevaldkonna miinimumnõuetele, saadetakse negatiivne aruanne koos parandusettepanekutega. Kui nõuetele mittevastavus kordub, võib haridusministeerium kehtestada sanktsioone.

TŠEHHI

PÕHJALIK LIIKLUSÕPPE KÜSITLUS

Tšehhi kooliinspeksioon koostas koostöös transpordiministeeriumi liiklusohutustalitusega küsitluse liiklusõppe kohta põhikoolides õppeaastal 2018/2019.⁶⁵ Küsitlus on eriline oma üksikasjalikkuse poolest: tavaliselt korraldatakse üldisemaid küsitlusi, millest liiklusõppe moodustab vaid osa. Seekord aga oli kogu küsitlus liiklusõppe kohta. Kaasati nii õpilased, õpetajad kui ka koolidirektorid.

Tulemused näitasid, et üldine olukord võiks olla parem, ja mõni puudus tuvastati rohkem kui kolmandikus koolidest. Mõned hariduse raamprogrammis määratletud teemad olid praktikas puudulikud ja liiklusõppe tõhusust hinnati ainult pooltes koolides.

Parimate tulemustega koolid kasutasid liiklusmänguväljakuid, projektitegevusi, jalgrattamatku ja -võistlusi ning rohkem õppematerjale. Neis oli sagedamini ka liiklusõppe koordinaator. Nende koolide õpilased said teadmiste testides paremaid tulemusi.

Peaaegu kõik koolid (95%) tegid liiklusõppes koostööd teiste asutustega (peamiselt liikluspolitsei ja piirkondlike liiklusohutuskoordinaatoritega).

Küsitluse aruanne sisaldab soovitusi koolidele, koolide juhtkondadele ning haridus-, noorsootöö- ja spordiministeeriumile. Kõige tähtsamad soovitud käivad vanemate õpilaste (12–15-aastaste) parema harimise, liiklusõppe rohkematesse kooliainetesse lõimimise ja õpetajate õpetamiseks vajalike materjalide koostamise kohta.

⁶⁵ Česká Školní Inspekce (2019). Dopravní Výchova Na Zš Ve Školním Roce 2018/2019. <http://bit.ly/2ORcn29>

**KAASATA KÕIK ASJAOMASED
SIDUSRÜHMAD**

17

KAASATA ÕPILASED, ÜLIÕPILASED, LASTEVANEMAD JA KÕIK ASJAOMASED SIDUSRÜHMAD

Liiklusohutuse ja liikuvuse eest vastutatakse ühiselt ning seega peaksid kõigi tasandite kõik asjaomased sidusrühmad selle teemaga seotud haridusvaldkonnas tegevad olema.

Kohalikul tasandil ei kuulu liiklusharidus ja liikuvusõpe ainuüksi koolide ja lasteaedade vastutusalasse. Panustama peaksid ka õpilased, üliõpilased, lastevanemad ja teised asjaosalised, nagu kohalik omavalitsus, politsei, kohalikud liiklusohutusasutused ja spordiklubid.

Lastevanematel lasub märkimisväärne vastutus, sest nad on lastele tähtis eeskuju. See, millise transpordiliigiga minnakse päevakeskusesse, kooli, tööle ja vaba aja veetmise kohtadesse, mõjutab lapse tulevast liikuvuskäitumist.

Selle kõrval on oluline veel õpilaste osavõtt ja kaasamine, et liiklusharidus ja liikuvusõpe oleksid tõhusad. Kui õpilastel on võimalik võtta osa kooli liiklusharidustegevuste kavandamisest, on neil lihtsam seostada koolis õpitut tegelike liiklusolukordadega.

Kohalikul tasandil ei kuulu liiklusharidus ja liikuvusõpe ainuüksi koolide ja lasteaedade vastutusalasse. Panustama peaksid ka õpilased, üliõpilased, lastevanemad ja teised asjaosalised, nagu kohalik omavalitsus, politsei, kohalikud liiklusohutusasutused ja spordiklubid.

Euroopa Transpordiohutuse Nõukogu

20 Avenue des Celtes
B-1040 Brüssel
information@etsc.eu
Tel: +32 2230 4106
www.etsc.eu
@ETSC_EU

www.trafficsafetyeducation.eu